

tioner gengives en række samtidige træsnit og portrætter, men alle ganske uformidlet og uden sammenhæng med fremstillingen. Denne side af værket har tydeligt ikke interesseret forfatteren – ærgerligt, da Maximilians ikonografi er usædvanligt rig. Forhåbentlig vil det afsluttende bind – oprindeligt planlagt udsendt i 1976, men nu blot omtalt som »under forberedelse« – rette op på denne skævhed. I følge forlagsreklamen vil det indbefatte et kapitel om kunst og videnskab i kejserlig tjeneste. Overraskende og lidt upassende indledes bindet med en indigneret polemik mod kritikere af 1. bind. Mærkeligt, at Wiesflecker ikke har følt, at hans livsværk kunne stå alene.

Mikael Venge

Quellen zum Verfassungsorganismus des Heiligen Römischen Reiches Deutscher Nation 1495–1815. Herausgegeben und eingeleitet von Hans Hubert Hofmann (=Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte der Neuzeit Band XIII). Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1976. Lix+407 s.

Bag den bombastiske titel skjuler sig en samling af centrale tekster, der belyser Tysklands forfatningsmæssige udvikling i nyere tid. Udgaven spænder fra rigsreformen 1495 og oprettelsen af rigsregimentet 1500 til det gamle tyske riges opløsning under Napoléons-krigene. Af særlig interesse for dansk historie er de akter, der udtrykker det lutherske partis standpunkter på reformationstiden. Kun ganske få tekster afviger fra udgavens strenge statsretlige sigte ved at anlægge et kulturhistorisk eller økonomisk-historisk perspektiv, således forbudene mod »Zutrinken« og »Monopolia« på Augsburgers-rigsdagen 1548. Den westfalske fred aftrykkes parallelt på latin og i oversættelse, Napoléons-krigenes traktater tilsvarende både på fransk og tysk.

I en fyldig indledning gør udgiveren solidt rede for de funktioner, der tillagdes rigets overhovede, kejseren, stænderne (fyrster, prælater, rigsumiddelbare grever, »herrer« og byer) og deres fælles organer, rigsdage og rigskredse. Desværre hæmmes tilegnelsen af, at han vist har slutt for mange af 1700-tallets jurister og statsteoretikere råt. Sproget flyder ualmindelig trægt – omtrent som de strømme, han omtaler, og hvis indebyrd fortaber sig i denne tåge: »... die zähflüssigen Ströme seines föderativen Zusammenlebens, die dualistischen und trialistischen Funktionen seiner gestaltende Kräfte, die von der Fiktion der Kontinuität nur überlagerten Wandlungen der es tragende Ideologie, als die das reichische ...« (s. X). En udstrakt brug af kursiv bidrager yderligere til at forlene indledningen med et præg af svært fatteligt juridisk kompendium snarere end en historisk fremstilling.

Mikael Venge

Hans Henrik Jacobsen: Studier i Fynske Vider og Vedtægter 1500–1800. Historiske Studier fra Fyn Nr. 3. Udgivet af Historisk Samfund for Fyns Stift. Odense, 1977. 105 s. Kr. 23,60.

I *Danske Vider og Vedtægter* bd. I–V, der publiceredes af P. Bjerger, T. Søgaard og Aug. F. Schmidt i årene 1904–38, findes vider fra ialt 32 fynske landsbyer gengivet. I det her foreliggende arbejde suppleres disse med en række hidtil utrykte fynske landsbylove (s. 53–105), hvortil knyttes en oversigt over form og indhold for det samlede fynske materiale (s. 1–52). Værket udgør det tredje bind i den nyligt påbegyndte billigtryks serie *Historiske Studier Fra Fyn*, der udgives i et samarbejde mellem Landsarkivet i Odense og Historisk Samfund for Fyns Stift. Transskriptionen af viderne, ialt seks foruden et til-